

12. Сопівник І. Науково-дослідницька робота студентів як складова їхньої професійної компетентності / І. Сопівник // Вісник Книжкової палати. – 2008. – № 11. – С. 23-25.
13. Щербатюк Л. Б. Формування професіоналізму майбутніх інженерів-механіків у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Л. Б. Щербатюк. – Одеса : Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2007. – 22 с.

НИЗОВЦЕВ А. В. Практика професійної підготовки майбутніх інженерів.

В статті освещены вопросы организации профессиональной подготовки будущих инженеров в высших технических учебных заведениях. Раскрыты сущность, содержание и структура познавательно-практической работы студентов в условиях выполнения производственных заданий и профессиональной ориентации. Определены пути повышения эффективности профессиональной подготовки студентов.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, познавательно-практическая и производственная деятельность, служебные обязанности.

NIZOVITSEV A. V. Professional training practice of future engineers.

The questions of organization of professional training of future engineers in higher technical educational institutions were elucidated in the article. The essence, contents and structure of cognitive-practical work of students in conditions of fulfilment the production tasks and of professional orientation were exposed. The ways of raising the efficiency of professional training of students were determined.

Keywords: professional training, cognitive-practical and production activities, official duties.

Нечипоренко В. В.

Комунальний заклад “Хортицький національний навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр Запорізької обласної ради, м. Запоріжжя

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЗАКЛАДУ

В статті розкривається сутність і значущість для особистості інформаційної компетентності в сучасних умовах розвитку суспільства, показані можливості вихованців з обмеженими можливостями здоров'я і особливими освітніми потребами у засвоєнні інформаційних компетенцій.

Ключові слова: інформаційна компетентність, інклюзивні класи, комплексна реабілітація.

Навчально-реабілітаційні заклади створені з метою залучення дітей з соматичними захворюваннями внутрішніх органів і систем та особливими освітніми потребами до інтегрованого навчання в загальноосвітній школі інтернатного типу. Дослідження, проведені в Україні в останні роки, свідчать про те, що не лише через фінансові труднощі сім'я надає перевагу спеціальним закладам перед загальноосвітніми школами. Батьки побоюються, що їхніх дітей будуть ображати, не бажатимуть з ними гратися, спілкуватися, вчителі не знають тонкощів індивідуального підходу

до таких дітей, а батьки здорових дітей заперечують можливість існування інтегрованих класів. Це спонукає до роздумів про роль суспільства в забезпеченні нормального життя дітей з функціональними обмеженнями. Згідно зі статутом Організації Об'єднаних Націй, Всесвітньою декларацією про права людини діти-інваліди та діти з обмеженнями здоров'я і особливими освітніми потребами мають рівні права і можливості із здоровими дітьми. Зокрема, в статті 26 "Конвенції про права інвалідів" сказано, що держава зобов'язана вживати належних заходів для того, щоб надати інвалідам можливість для досягнення і збереження максимальної незалежності для розвитку фізичних, розумових, соціальних та професійних здібностей і максимально можливого включення до всіх аспектів життя. З цією метою створюються навчально-реабілітаційні заклади, які надають освітні та реабілітаційні послуги, особливо у сфері охорони здоров'я, освіти, соціального обслуговування і соціального захисту [6, с. 20]. А в статті 20 цієї конвенції наголошується на забезпеченні для цієї категорії дітей інклюзивної освіти з метою розвитку людського потенціалу: почуття людської гідності і самоповаги; розвитку у особистості творчих, розумових і фізичних здібностей; надання допомоги в оволодінні знаннями у повному обсязі на сучасному рівні вимог суспільства до своїх громадян [6, с. 18].

Відомо, що для забезпечення повноцінного життя людям з різного роду серйозними захворюваннями треба дати таку освіту, щоб вони могли працювати з урахуванням стану свого здоров'я. Їх треба підготувати до самостійного індивідуального забезпечення, незалежного способу життя як кінцевої мети соціальної реабілітації. В плані працездатності таким категоріям людей слід допомогти оволодіти професією, яка вимагає порівняно не дуже складної професійної підготовки. Вченими встановлено, що реабілітація як відновлення здатності до функціонування у соціумі за загальними правилами можлива тільки у тому випадку і тією мірою, якою індивід оволодів, не зважаючи на інвалідність чи інші життєві обмеження. Одним із напрямків успішної соціальної реабілітації людини з обмеженими життєвими можливостями є високий рівень її інформованості про навколишній світ, про життя людей, їх взаємостосунки, плани на майбутнє, перспективи розвитку суспільства.

Мета статті – обґрунтувати цінність інформаційної компетентності людини з обмеженими життєвими можливостями, розкрити її зміст, складові, шляхи розвитку в умовах навчально-реабілітаційного закладу.

Інформаційна компетентність – це сукупність здатностей, які визначають успішність участі особистості в різноманітних інформаційних процесах, що відбуваються в суспільстві, визначають спроможність особистості шукати, опрацьовувати, використовувати, зберігати та передавати різноманітну інформацію.

Інформаційна компетентність особистості з обмеженими життєвими можливостями через соматичні захворюваннями внутрішніх органів і

систем, фізичну інвалідність, проблеми розумового відставання в розвитку на рівні свого віку забезпечується системним розвитком навчально-реабілітаційного закладу в цілому, яким є Хортицький національний навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр, де під одним дахом функціонують: дитячий садочок, загальноосвітня школа з інклюзивними класами, професійно-технічні навчальні класи, соціально-педагогічний коледж другого рівня акредитації як вищий навчальний заклад (готує бакалаврів соціальної педагогіки і логопедії). Передумовами для широкої інформованості учнів з різних сфер життя є здійснення комплексної медичної, психологічної, педагогічної реабілітації хворої дитини та інтеграції її у суспільство, можливість одержати професійну підготовку в стінах центру і влаштуватись на роботу за фахом, про що турбується педагогічний колектив.

Основним завданнями центру є:

- створення умов для формування соціально-адаптивної і соціально-продуктивної особистості;
- забезпечення умов для отримання вихованцями якісної освіти певного рівня (дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної, вищої);
- розробка та втілення в практику інноваційного змісту, форм та методів навчально-виховного і лікувально-реабілітаційного процесу.

Вибір ефективних методів, форм, технологій відбувається на підставі ретельного всебічного обстеження вихованців: рівня навчальних можливостей, особливостей розвитку психічної сфери учнів та стану їх фізичного здоров'я з урахуванням повного забезпечення інформаційними засобами (телебачення, комп'ютерні класи, мережа Інтернет).

Крім цього учні систематично інформуються про різні аспекти життя в Україні і за її межами; проводяться різні факультативи, участь дітей у різнопланових інформаційних проектах, ділових іграх, іграх професійного спрямування, тренінгах для набуття певних навичок; дискусіях для розвитку комунікативних, креативних здібностей; "мозкових штурмах"; беруть участь у реалізації цільової програми навчально-реабілітаційного закладу "Моя інформаційна культура".

В результаті такої системної цілеспрямованої роботи вихованці оволодівають такими важливими складовими інформаційної компетентності, як:

1. Успішне засвоєння, передача, пошук, опрацювання та використання інформації у власному житті, оволодіння комп'ютерною технікою; використання схем, графіків як інструменту власної діяльності в нестандартних ситуаціях.

2. Оволодіння навичками критичного та креативного мислення: читання та письма, комп'ютерною грамотністю, навичками роботи в інтернеті, навичками роботи з суперечливою інформацією, навичками

моделювання, навичками і вміннями, пов'язаними з пошуком інформації і використанням її у навчальній діяльності, вмінням критично оцінювати інформаційні потоки та ін.

3. Знання основних принципів передачі, збереження та застосування інформації; усвідомлення ролі і місця інформації в житті людини і суспільства.

4. Усвідомлення цінності знань, позитивного ставлення до знань як до інструменту життєвої компетентності що базується на інформаційній компетентності.

Після впровадження вище названих форм і методів системної роботи з розвитку інформаційної компетентності учнів на рівні їх віку в навчально-реабілітаційному закладі їх результати порівняли з результатами відповідей учнів такого ж віку в інтернаті для здорових дітей, де навчально-виховний процес організований за традиційними формами і методами.

Порівняльний аналіз даних засвідчив, що учні з обмеженими можливостями життєдіяльності майже не відстали від своїх здорових ровесників в плані інформаційної компетентності. Так, високий рівень інформаційної компетентності показали 69,8% учнів початкових класів з обмеженими життєвими можливостями і 75,2% здорових учнів, різниця склала 5,4%. Низький рівень показали відповідно – 30,2% і 24,8% учнів. Середній рівень не показав ніхто.

Серед учнів 5-9 класів високий рівень інформаційної компетентності показали 52,02% учнів з обмеженими можливостями і 45,45% учнів здорових; середній рівень відповідно показали – 18,15% і 25,7%; низький – 29,84% і 28,9%.

Серед учнів 10-11 класів відповідних груп високий рівень інформаційної компетентності виявився у 21,7% і 34,4% учнів, середній рівень – у 30,6% і 21,6% учнів, низький рівень – у 47,7% і 44% учнів.

Більш виразно одержані дані представлені у таблиці.

Таблиця

Порівняльні дані показників рівнів сформованості у вихованців інформаційних компетенцій на підсумковому етапі формувального експерименту в експериментальних (Е) і контрольних (К) групах

Види компетентності	Групи	Рівні сформованості								
		Високий			Середній			Низький		
		1-4 класи	5-9 класи	10-11 класи	1-4 класи	5-9 класи	10-11 класи	1-4 класи	5-9 класи	10-11 класи
Інформаційні компетенції	Е	69,8	52,02	21,7	–	18,25	30,6	30,2	29,84	47,7
	К	75,2	45,45	34,4	–	25,7	21,6	24,8	28,9	44,0

Одержані дані показали, що учні початкових класів в обох групах розділилися на тих, хто любить і вміє працювати з інформацією на рівні свого віку, розуміє її цінність і усвідомлює її значущість у покращенні знань і

обізнаності у практичних діях, і тих, хто не володіє цими здібностями, не любить читати, не вміє працювати в бібліотеці, аналізувати інформацію, не вміє користуватися комп'ютерною технікою, моделювати, планувати роботу, складати тексти та ін.

Учні 5-9 класів більш усвідомлено підійшли до оволодіння інформаційними компетенціями і стали приділяти значно серйознішу увагу цьому напрямку роботи над собою.

Учні 10-11 класів продемонстрували ставлення до інформаційних компетенцій дещо своєрідно: приблизно рівнозначними виявились дані сукупності високого і середнього рівня сформованості інформаційних компетенцій у експериментальних і контрольних групах тобто у старшокласників з обмеженими можливостями здоров'я і здорових становили відповідно 52,3% і 56% учнів і низький рівень продемонстрували відповідно 47,7% і 44% учнів. Це означає, що трохи більше половини старшокласників зацікавленні в розширенні інформованості за рахунок використання різних способів одержання інформації, а інша частина старшокласників, причому і здорових, і з обмеженим здоров'ям не зацікавлені у розширенні свого інформаційного поля, що, звичайно, дає підстави переглядати систему роботи в інтернатних закладах в напрямку інтенсифікації формування інформаційних компетенцій, шукати спонукальні форми і методи їх формування і чітко відслідковувати та оприлюднювати їх успіхи, допомагати долати перешкоди, здійснювати індивідуальний супровід на шляху до подолання невдач, на що наголошують у своїх дослідженнях О. А. Біленок [1], В. І. Бондар [2], Ж. Брук [3], Р. Даніллс Елен [4], І. Г. Єрмаков [5], В. В. Нечипоренко [6] та ін.

Висновки. Аналіз сутності, змісту і форм розвитку інформаційних компетенцій вихованців інтернатних закладів та порівняння рівнів їх розвитку у вихованців з обмеженими можливостями здоров'я і здорових вихованців дає підстави зробити такі висновки:

1. Інформаційна компетентність – необхідна складова загальної компетентності особистості. Від її сформованості залежить успішність життєдіяльності вихованців інтернатного закладу, їх подальшого навчання та працевлаштування.

2. Засвоєння інформаційних компетенцій впродовж навчання в інтернатному закладі залежить не стільки від обмежених можливостей здоров'я вихованців, скільки від створених умов для їх засвоєння і організації цілеспрямованої роботи у цьому напрямку.

3. Встановлено, що в початкових класах обох типів навчальних закладів для вихованців з обмеженими можливостями здоров'я і для здорових вихованців діти, як правило, або цікавляться різного роду інформацією і способами її добування, або ні, в середніх класах вихованці починають усвідомлювати необхідність розширення інформаційного поля, щоб не втрачати соціальний статус в групі ровесників, а в старшокласників уже відпрацьовуються стереотипи стосовно ставлення до власної інформаційної компетентності.

4. Для розвитку здатності у вихованців до самоудосконалення в плані набуття навичок постійного розширення інформаційного поля і засвоєння відповідних форм і методів добування все нової інформації слід ширше використовувати спонукальні форми і методи роботи в структурі освітньо-виховного процесу інтернатного закладу.

Використана література:

1. Біленок О. А. Життєвий успіх очима молоді / О. А. Біленок // Практична психологія та соціальна робота, 1998. – № 5. – С. 42-43.
2. Бондар В. І. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти / В. І. Бондар // Дефектологія. – 2003. – № 3. – С. 2-5.
3. Брук Жанна Ван Ден. Руководство для детей, у которых трудные родители / Жанна Ван Ден Брук ; пер. с франц. О. В. Кустовой. – СПб. : ООО “Светлячок”, Издательство “Речь”, 2001. – 160 с.
4. Даніелс Елен Р. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів / Р. Елен Даніелс, Кей Стафорд. – Україна, Львів, Товариство “Надія”, 2000. – 256 с.
5. Життєвий потенціал реабілітаційної педагогіки: роздуми над проблемами : збірник / ред. колегія : С. О. Новік (голова), Л. І. Немоловська (заст. голови), І. Г. Єрмаков (науковий редактор) та ін. – К., 2002. – 308 с.
6. Конвенція про права інвалідів, прийнята на 61 сесії Генеральної Асамблеї ООН, 24 січня 2007 р. – К., 2007. – 36 с.
7. Нечипоренко В. В. Досвід Хортицького навчально-реабілітаційного багатопрофільного центру у розв’язанні проблеми комплексної реабілітації дітей-інвалідів / В. В. Нечипоренко // Дефектологія. – 2004. – № 4. – С. 35-37.

НЕЧИПОРЕНКО В. В. Развитие информационной компетентности учеников в условиях учебно-реабилитационного заведения.

В статье раскрывается сущность и значимость для личности информационной компетентности в современных условиях развития общества, показаны возможности воспитанников с ограниченными возможностями здоровья и особыми образовательными потребностями в усвоении информационных компетенций.

Ключевые слова: *информационная компетентность, инклюзивные классы, комплексная реабилитация.*

NECHIPORENKO V. V. Development of informative competence of students in the conditions of educational-rehabilitation establishment.

The article reveals the essence and the importance of informational competence for the person in contemporary conditions of the social development; it shows the possibility of children with disabilities and special educational needs to master the informational competences.

Keywords: *information competence, inclusive grades, complex rehabilitation.*

Павлов Ю. О.

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

**ПРОФЕСІОНАЛІЗМ ОСОБИСТОСТІ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА
У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ**

У статті розглянуто питання підготовки майбутніх фахівців у сучасних умовах праці, окреслені засоби професійного навчання у розвитку професіоналізму, наголошено на